

Boekbespreking

Het Holoceen van Zeeland

C.J. Homburg

Vos, P.C. e.a. (M.M. Fischer ed.): Holocene evolution of Zeeland (SW Netherlands). Mededelingen nr. 59 van NITG-TNO, 1979. Kwarto, 141 pp., ca. 80 afb. en 2 losse kaarten. Prijs: f 85,- (op cd-rom f 35,-).

Enige tijd geleden is de Rijks Geologische Dienst samen met het instituut TNO Grondwater en Geo-energie opgegaan in het Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen TNO (NITG-TNO). In het laatste kwartaal van 1997 verscheen de 'Mededeling nr. 59' van dit NITG-TNO, een doornummering van de Mededelingen Nieuwe Serie van de vroegere RGD (editor M.M. Fischer). De titel hiervan luidt: 'Holocene evolution of Zeeland'. Het betreft een monografie in kwartoformaat van 141 pagina's, waarin twee artikelen zijn opgenomen, die elk met een lijst van gebruikte literatuur eindigen. Deze literatuurverwijzingen overlappen elkaar deels.

De titel van het eerste artikel, van de hand van P.C. Vos en R.M. van Heeringen, luidt: '**Holocene geology and occupation history of the Province of Zeeland (SW Netherlands)**'. In 109 bladzijden wordt een toelichting gegeven op de 'Geologische kaarten van Zeeland, Holoceen, schaal 1:250.000 en van de 'Paleogeografische kaarten van Zeeland, Holoceen, schaal 1:500.000'. Deze vormen het resultaat van de samenwerking van o.a. meer dan 10.000 (hand)boringen die vooral tussen 1950 en 1990 door de RGD zijn gedaan. Natuurlijk zijn oudere gegevens meegenomen, zoals die, welke o.a. in de 'Nieuwe Geologische Kaarten van Nederland 1:50.000' (bladen Schouwen-Duiveland, Walcheren, Beveland en Zeeuws-Vlaanderen) tussen 1965 en 1978 zijn gepubliceerd. Een viertal geologische kaarten 1:250.000 zijn, tezamen met twee doorsneden, op één blad gedrukt (87 x 87 cm). Dat betreft resp. een diepte-kaart van de bovenkant van het Pleistoceen, de Afzettingen van Calais, het Holland-veen en de Afzettingen van Duinkerken. Het tweede kaartblad (87 x 90 cm) bevat 20 paleogeografische kaarten 1:500.000,

waarop de regionale toestand van de verschillende afzettingen in tijdsprongen van gemiddeld 580 jaren zijn getekend.

Voor de ouderdomsbepalingen is niet alleen gebruik gemaakt van de radioactieve koolstofmethode (¹⁴C), maar ook van archeologische gegevens. De plaatsen van vroege bewoning - met gevolgen voor het landschap; dijken en waterregulering e.d. - zijn met zwarte punten op de kaartjes aangegeven. De tijdsaanduidingen zijn hierdoor zeer verfijnd. De relatie tussen toe- en afnemende bewoning en de invloed van de snelheid waarmee de zeespiegel is gestegen is goed zichtbaar gemaakt. Een hoger zeeniveau betekent niet alleen 'natte voeten', maar ook 'aanvoer van sediment'. Vooral de vorming van de zandrijke strandwallen is voor de verdere ontwikkeling van belang geweest. Daarachter kon zich vanaf het 'verdronken' basisveen (met daarop de Calais-afzettingen) het Holland-veen ontwikkelen. Dat wist in ongeveer 2.000 jaar het vrijwel geheel door de zee beheerste Zeeland - dat voornamelijk uit wadden en schorren bestond - te overgroeien. Dit, en veel meer, is van deze kaarten af te lezen. Doordat de relatie tussen zeeniveau en kustvorming zoveel nauwkeuriger bekend is dan voorheen, is bijv. in de stratigrafie de onderverdeling van de Calais-afzettingen in Calais I t/m IV vervallen. Dit geldt ook voor de Afzettingen van Duinkerken I t/m IV. Deze onderverdeling was opgesteld op grond van te plaatselijke waarnemingen. Ze hebben veel gepuzzel veroorzaakt. Thans blijkt (op de invloed van de Schelde, Maas en Rijn na) dat de huidige indeling ook opgaat voor de Hollanden.

Het tweede artikel, geschreven door P.C. Vos en H. de Wolf, telt 31 pagina's en heeft als titel '**Palaeo-environmental diatom study of the**

Holocene deposits of the Province of Zeeland'. Van een vijftal boringen tussen 7m -NAP en 14 m -NAP in en even buiten Zeeland zijn de diatomeeën onderzocht. Nagegaan is het voorkomen van 35 soorten diatomeeën, het aantal van elke soort en het wel of niet gezamenlijk voorkomen in elke lithologisch te onderscheiden gelaagdheid. De analyse van deze wat diepere boringen leidde tot het onderscheiden van een achttal paleo-milieus. Deze opeenvolgende milieus ondersteunen de kijk op het historische verloop, zoals dit in het eerste artikel is beschreven.

'Mededelingen nr. 59' is voorzien van een 80-tal afbeeldingen (tekeningen, schema's en foto's) die de zaak zeer verduidelijken. De twee kaartbladen zijn voorzien van een korte toelichting in het Nederlands en het Engels. Deze summiere, doch duidelijke teksten zullen voor veel geïnteresseerden voldoende zijn. Onder geïnteresseerden versta ik in dit geval niet alleen de bezoekers van Cadzand e.d., maar allen die belang stellen in het Holoceen of de archeologie van West-Nederland. Deze 'Mededelingen' met de bijbehorende kaarten hebben mij vele uren geboeid. Ik ben onder de indruk gekomen van het vele materiaal dat hiervoor moet zijn verworven en het inzicht dat hierdoor is verkregen.

Te verkrijgen bij NITG-TNO, Sectie Informatie en Documentatie, Antwoordnummer 933, 2000 VB Haarlem. Prijzen: Mededelingen nr. 59 inclusief 2 kaartbladen: f 85,-. Losse kaartbladen, gevouwen of ongevouwen, elk: f 15,-. Het geheel op cd-rom: f 35,-.

Adres van de recensent

C.J. Homburg
Tarwekamp 4
1112 HD Diemen